

BIBLIOGRAFII ETNOGRAFICE: FORME NOI ȘI TRADIȚIONALE DE PREZENTARE

ETHNOGRAPHIC BIBLIOGRAPHIES: NEW AND TRADITIONAL FORMS OF PRESENTATION

ANA NAGHERNEAC
ELENA SCURTU
MARIA FOTESCU

Abstract: *The article relates the experience of University Library based on collection, preservation, bibliographic record of literature about Balti municipality, University, Library, and its integration into local and national electronic circuit, as well as the development of local bibliographers with a considerable contribution to the development of society, stimulating the formation of the national consciousness, the knowledge of the past, the education of love for their own country.*

Keywords: *ethnographic bibliographies, university, libraries, regional development, information, bibliographic research*

„O lucrare bibliografică este asemenea unui *sit arheologic*: permite „citirea” domeniului, stabilirea principalelor etape ale evoluției sale, evidențierea instituțiilor performante și a personalităților creatoare care doresc să restituie contemporanilor și posterității un anumit teritoriu al culturii scrise” [1].

Bibliografia etnografică, sau altfel zis bibliografia locală, este un gen al bibliografiei, menirea căreia este de a informa cititorii despre resursele documentare consacrate unor regiuni, ținuturi..., de a restitui contemporanilor și posterității valori perene naționale.

Se delimitează ca gen aparte în sec. 19, rămânând a fi actuală în toate timpurile, contribuind, grație particularităților sale, la dezvoltarea multiaspectuală a cercetării științifice în mai multe domenii, la dezvoltarea socială și economică, la formarea conștiinței naționale, la cunoașterea trecutului, la educarea dragostei și atașamentului față de țară, plai, neam...

Prezentăm conceptul de bibliografie etnografică în formă grafică:

Gen al bibliografiei tradiționale și electronice

Domeniu de activitate bibliografică

Difuzare a informației despre regiune, ținut, localitate

Asigurarea cititorilor cu informații despre regiune, municipiu, instituție

În prezent rămîne a fi de aceeași actualitate și importanță, poate chiar și mai pronunțată, în condițiile noilor reforme radicale, în care dezvoltarea regională deține un loc impunător.

Politicele regionale contemporane ocupă un loc special în politica oricărui stat, constituie un tot întreg cu cea statală, formîndu-se și dezvoltîndu-se în diverse sectoare: economic, social, istoric, ecologic, de producere, spiritual, fiind determinate de anumite particularități individuale, specifice ținutului : tradiționale, naturale, sociale...

Cunoașterea plaiului natal devine obiect de studiu pentru structurile manageriale, economice, științifice, pedagogice..., izvor de inspirație în conturarea direcțiilor viitoare de dezvoltare, reper fundamental în integrarea europeană.

Bibliotecile cu potențialul lor informativ rămîn a deține un loc prioritar în toate aceste structuri, realizînd funcția de acoperire informațională a procesului de studiere multiaspectuală a ținutului natal, de difuzare a informației despre plai în țară și în lume.

Activitatea etnografică ține în mod preponderent de cea a bibliotecilor naționale, regionale și municipale, dar nu este alogenă și bibliotecilor instituțiilor de învățămînt superior.

Pentru o bibliotecă universitară obiect de cercetare etnografică poate fi istoria dezvoltării, devenirii instituției concretizată în monografii, articole, comunicări...

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți a acumulat pe parcursul anilor o experiență complexă bine conturată în activitatea etnografică, exprimată în dezvoltarea colecțiilor, în crearea unui instrument informativ special cu titlul de *Fișier etnografic* cu colectarea literaturii despre Moldova, municipiul Bălți, Universitate, în promovarea manifestărilor culturale, în servirea utilizatorilor, în elaborarea bibliografiilor și biobibliografiilor.

În prezent informația despre documentele cu tematică locală este parte componentă a tuturor înregistrărilor din Tinlib. Date detaliate despre personalitățile universitare sînt depozitate în Fișierul de autoritate -autori.

Obiectul comunicării este consacrat elaborării bibliografiilor etnografice cu prezentarea referințelor bibliografice despre municipiul Bălți și Universitatea sa, care își are o istorie constituită timp de aproape cincizeci de ani.

Necesitatea de bibliografii crește direct proporțional cu sporirea producției de documente. Utilizatorii trebuie ajutați în selectarea și analiza documentelor. Bibliografiile identifică, comunică și valorifică informațiile.

Concomitent cu deschiderea unui nou serviciu în Bibliotecă (Serviciul științifico – bibliografic, 1966) își ia startul și întocmirea bibliografiilor. La început acestea reprezentau liste modeste cu informații despre documentele din colecția Bibliotecii, completate cu cea din bibliografiile naționale. Arhiva bibliografiilor cu indicatorul informativ este conservată în oficiul de Referințe Bibliografice și poate fi consultat și la ora actuală.

Cîțiva ani mai tîrziu în planul de lucru al Serviciul bibliografic este inclusă elaborarea bibliografiei etnografice *Bălți: trecut, prezent și viitor*. A fost efectuat un lucru enorm, s-au făcut selectări de literatură din catalogul sistematic al Bibliotecii, din Bibliografia Națională a Moldovei, au fost cercetate *de vizu* toate cărțile despre Moldova din colecție pentru a evidenția informații despre Bălți. Spre regret, bibliografia nu a

fost editată atunci. Dar informațiile selectate și bine structurate erau folosite în procesul de servire a cititorilor.

Oricum, la momentul zilei informația despre Bălțiul sovietic nu mai prezintă interes pentru publicul larg, poate cu excepția unor cercetători.

Ideea de elaborare a bibliografiei cu referințe despre Bălți vibrează din nou și a început să fie materializată acum câțiva ani în urmă. La moment se află pe masa de lucru și include mai bine de 3000 de titluri - resurse informaționale tipărite ce vor fi suplimentate de cele electronice. Are o structură tematică ce pune în evidență toate aspectele dezvoltării municipiului cu o istorie destul de veche:

- **Generalități** cu informații ce țin de toate aspectele, orientările, direcțiile de evoluare a municipiului Bălți cuprinse în monografii, ghiduri, albume, enciclopedii, articole din publicații periodice.
- **Repere istorice** cu reliefaarea aniversărilor orașului omagiat la 22 mai. Capitolul oferă titluri de documente cu cele mai distinse și dramatice situații, momente prin care a trecut „capitala Țării de Sus”: primele documente care atestază geneza orașului; transformările, schimbările în evoluția orașului de-a lungul secolelor, anilor; zguduitorile evenimente din sec. 20.
- **Religie. Biserici. Comunități religioase.** Conține date despre istoria bisericilor din municipiu, despre misiunea bisericii la ora actuală.
- **Organe de Stat și Drept:** informație despre administrarea publică locală, activitatea primăriei, a organelor juridice, problemele cotidiene cu care se confruntă poliția.
- **Viața social-politică. Evenimente social-politice:** amenajarea orașului, protecția mediului, relații interetnice, societăți, confruntări politice, renașterea obiceiurilor naționale.
- **Economia** scoate în evidență potențialul economic al orașului, problemele pe care încearcă să le rezolve structurile economice, relațiile economice ale Bălțiului cu alte orașe din lume. În paragrafe aparte sînt plasate documente despre activitatea celor mai mari întreprinderi din oraș care au depășit dificultățile obținînd succese în producere: AO „Barza Albă” (Combinatul de vinuri și coniacuri), SA „Moldagrotehnica”, SA „Răut”, SA „Rada”, SA „Flautex”, Întreprinderea moldo-germană „Knauf”, Combinatul de Produse Alimentare, Societatea pe acțiuni „Incomlac.
- **Transport.** Prezintă documente despre organizațiile de transport din oraș.
- **Telecomunicații** cu informații despre radiodifuziunea și televiziunea bălțeană, Poșta Moldovei, varietatea de servicii pe care le oferă Moldtelecomul.
- **Ocrotirea sănătății** în trecut și prezent, mărturii documentare despre centrele de sănătate contemporane care oferă servicii variate, succesele celor mai eminenți medici.
- **Asistență socială** cu documente despre centrele de asistență pentru persoane care se confruntă cu diverse probleme: oameni în etate, oameni cu probleme de sănătate, copii fără adăpost.
- **Știință** - reflectă date despre dezvoltarea științei la întreprinderi, la Institutul de cercetări pentru culturile de cîmp „Selecția”.

- **Învățămînt** cu evidențierea succeselor, insucceselor, directivelor de dezvoltare în capitolele: Educație preșcolară; Gimnazii, Lincee; Școli de cultură generală; Colegii; Școli de meserii. Aparte este prezentat Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă”, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Biblioteca Științifică a Universității.
- **Cultură** cu material despre dificultățile pe care le soluționează instituțiile de cultură, manifestări culturale promovate în municipiu. În mod detașat este prezentată informația despre Muzeul de istorie și etnografie, despre Biblioteca municipală.
- **Artă. Literatură** cu capitolele: Școli muzicale, Ansamblul de dans „Vintuleț”, Teatrul „Vasile Alecsandri” cu semnalarea separată a documentelor despre regizori, actori, pictori-scenografi.
- **Sport** - oglindește succesele sportivilor bălțeni, varietatea genurilor de sport practicate în municipiu, activitatea școlilor sportive.
- **Personalități notorii bălțene** care și-au adus un aport considerabil la formarea imaginii mondiale a municipiului Bălți: savantul Valentin Belousov; actorii Boris Bechet, Mihai Volontir; lăutarul Costache Parno; pictorii Boris Anisfeld, Ștefan Florescu, Zinovie Sinița.
- **Orașul Bălți în literatură și artă** cu poezii, cîntece, schițe, opere de pictură.

Limitele cronologice pun în lumină literatura care reflectă transformările sociale, începînd cu anii 90 ai sec. 20 și terminînd cu 2015 (25 de ani), cu excepția unor documente publicate pînă în anii 90, care nu-și pierd actualitatea și importanța în pofida anilor ce trec.

Informația a fost colectată din cataloagele bibliotecii, din Bibliografia Națională a Moldovei. Mai multe publicații periodice locale au fost cercetate *de vizu* pentru selectări suplimentare.

Sînt variate tipurile de documente incluse : enciclopedii, monografii de la edituri din țară, articole din publicații periodice locale și naționale, documente electronice. În capitolul *Economie* sînt incluse și informații despre tezele de licență și master, elaborate de studenții și masteranzii de la catedra *Economie* a Universității, în care este analizată, cu exemple bine argumentate, activitatea mai multor întreprinderi din municipiu. Lucrarea va avea un cuvînt de deschidere, indexuri auxiliare; nu vor lipsi nici imaginile fotografice ce vor ilustra informația bibliografică.

Menționam mai sus că obiectul de cercetare etnografică a bibliotecilor universitare îl constituie evoluția în timp a instituției, parte componentă a cărei este.

Biblioteca Științifică a Universității „Alec Russo” din Bălți a acumulat o experiență impresionantă în elaborarea bibliografiilor consacrate Universității. Nu vom specifica activitatea de elaborare a bibliografiilor din colecția „Bibliographia Universitas” cu inventarierea patrimoniului științific universitar și a biobibliografiilor consacrate profesorilor cu contribuții esențiale în pedagogie și cercetare științifică, care își are istoria sa de desfășurare. Despre ea am relatat în mai multe comunicări.

În comunicarea prezentă vom pune în discuție doar două bibliografii cu literatura de referință despre Universitatea bălțeană și Biblioteca ei.

Sînt instituții de prestigiu în țară, promotori activi ai dezvoltării învățămîntului, cercetării științifice, valorificării resurselor umane.

Prima tentativă vine din anul 1995, an jubiliar pentru Universitate. Bibliografia selectivă cu titlul *Universitatea „Alec Russo” – 50* informează despre diversitatea activităților, orientărilor, modalităților, direcțiilor ... aplicate în formarea specialiștilor timp de 50 de ani.

Cititorul va lua act de activitatea facultăților, catedrelor, de organizarea cercetărilor științifice, de activitatea culturală, de preocupările studenților în timpul studiilor, în vacanță, în orele de loisir. Inserează în jur de 830 titluri de documente de referințe.

Revenim la elaborarea fasciculei a 2-a în 2010, an aniversar pentru Universitate – 65 de ani de instruire și cercetare. Include 1872 articole. Timp de 15 ani, mai bine de 1000 de documente consacrate Universității bălțene au văzut lumina zilei, reflectând schimbările, succesele realizate de Universitate la finele sec. 20 și începutul lui 21.

Am păstrat structura primei fascicule, reamplasînd capitolul *Cadre didactice universitare* printre primele din anumite considerente: de forța capitatului uman depinde capacitatea instituției în obținerea victoriei în toate ipostazele.

Are indice de nume, titluri, publicații periodice, care au găzduit articole despre instituția superioară bălțeană.

La moment pe masa de lucru a angajaților din *Serviciul Informare, cercetare bibliografică* se află fascicula a 3-a cu noi documente editate în ultimii 5 ani (2010-2015); unele din ele reflectă schimbările revoluționare în structura Universității. Bibliografia este prilejuită de aniversarea a 70-a de la deschiderea instituției.

Cea de a 2-a bibliografie cu referințe despre Biblioteca Științifică a Universității „Alec Russo” are 4 ediții; 1995, 2005, 2010, 2015.

Prima ediție a fost foarte selectivă, prezentînd doar cele mai expresive documente ce țin de activitatea Bibliotecii: bibliografii; agende, ghiduri, prospecte; din publicațiile angajaților; referințe despre bibliotecă și bibliotecari cu genericul *Sintem văzuți, apreciați în presă*. În capitol separat este prezentată informația despre noul edificiu al Bibliotecii, eveniment revoluționar în viața ei.

Numărul de titluri propuse utilizatorilor pentru documentare este modest, numai de 300. Este dotat doar cu indice de nume. Cuvîntul introductiv a fost semnat de dna Faina Tlehuci, directoarea de atunci a Bibliotecii.

Ediția a 2-a *Biblioteca universitară bălțeană la 60 de ani* se remarcă printr-un volum mai impresionant (de la 44 pagini - la 212). Primul cuvînt, foarte expresiv *Cinstește și oglindește trecutul, pentru a avea prezent și viitor*, este scris de dna Elena Harconiță, noua directoare, și expus pe 14 pagini. Sînt semnalate cele mai remarcabile momente din istoria Bibliotecii.

Capitolul *Personalul Bibliotecii astăzi* oferă material despre activitatea profesională a angajaților la momentul elaborării – 2005. N-au fost dați uitării și bibliotecarii care au muncit în Bibliotecă în anii trecuți.

Informația despre publicațiile bibliotecarilor este expusă în capitolul *Publicații* cu relevarea bibliografiilor și biobibliografiilor, materialelor metodice, materialelor promoționale, comunicărilor și articolelor care reflectă experiența de muncă a salariaților, referințe despre Bibliotecă și bibliotecari. Are index de nume.

Mai multe imagini fotografice ilustrează și completează conținutul textual.

Ediția a 3-a *Biblioteca și bibliotecarii universitari din Bălți* din colecția *Bibli-*

oteca științifică – 65 este un indice bibliografic, care pune în lumină schimbările de performanță din activitatea Bibliotecii din 2005 pînă în 2010.

Prezintă în jur de 1080 consemnări bibliografice privind activitatea editorială a Bibliotecii timp de 65 de ani structurată în mai multe capitole: Studii instituționale (culegeri, seriale, rapoarte); Bibliografii, cataloage, Webbibliografii; Documente de transfer tehnologic; Lucrări didactice; Articole. Comunicări; Materiale promoționale; Referințe despre bibliotecă și bibliotecari; Biblioteca și bibliotecarii în surse electronice. Posedă indexuri de nume, titluri, adrese electronice, de seriale, de colecții.

Ediția a 4-a este consacrată aniversării a 70-a a Universității. Este în proces de lucru. Se fac completări de înregistrări bibliografice ale publicațiilor bibliotecarilor și referințelor despre bibliotecă și bibliotecari din 2010 pînă în 2015.

Promovarea și difuzarea bibliografiilor, problema eternă, se rezolvă actualmente și prin aplicarea formelor tradiționale de popularizare, cît și prin prezervarea lor electronică.

Mediul virtual oferă posibilități enorme care rezolvă probleme de timp, spațiu, cheltuieli financiare, difuzare rapidă.

Integrarea bibliografiilor etnografice în circuitul electronic se face prin:

- transferul bibliografiilor tradiționale în format electronic,
- elaborarea bibliografiilor electronice.

Pînă la moment bibliografiile elaborate de Biblioteca Universității „Alec Russo” sînt postate pe Web-ul Bibliotecii, în Calameo. Pot fi vizualizate de oricine, oricînd și oriunde.

Concluzii:

- Bibliografia etnografică este absolut indispensabilă dezvoltării societății, propășirii plaiului, țării ce se manifestă în dezvoltarea social-economică, culturală, dezvoltarea turismului, atragerea investițiilor străne, stabilirea relațiilor economice, culturale, științifice cu regiuni, localități similare din alte țări...
- În baza studiului realizat pot fi enunțate cîteva direcții de remediere și fortificare a activității de elaborare a bibliografiilor locale.

Propuneri:

- sînt necesare studii teoretice și aplicative importante pentru dezvoltarea bibliografiei etnografice,
- este important de a stabili locul bibliografiei etnografice în peisajul national de bibliografie,
- este necesară funcționarea unui centru de coordonare a cercetării bibliografice locale cu o metodologie unitară ce ar influența calitatea ei exprimată, în mare măsură, în:
 - filtrarea informației
 - satisfacerea cît mai diversă a cerințelor de documentare
 - evitarea paralelismului
 - stabilirea unei posibile colaborări bibliografice în cercetare
 - efectuarea unui control bibliografic centralizat

- digitizarea bibliografiilor
- dezvoltarea proiectelor bibliografice la scară națională.

Referințe bibliografice:

1. BULUȚĂ, Gheorghe. Cercetarea și valorificarea bibliografiei locale. In: *Biblioteca*. 2007, nr. 3-4, pp. 84-85. ISSN 1220-3386.
2. MORARU, Angela. Bibliografia locală - reper în procesul de integrare europeană. In: *Biblioteca*. 2001, nr. 2, pp. 49-51. ISSN 1220-3386
3. POPESCU, Cristina. Bibliografia imperativ al societății informaționale. In: *Studii de biblioteconomie și știința informării = Library and information science research*. 2008, nr. 12, pp.148-160.
4. SCURTU, Elena, Ana NAGHERNEAC. Cercetarea bibliographică: trecut, prezent și viitor = Bibliographic research. In: *Faina Tlehuci - 90 de ani de la naștere : Colloquia Bibliothecariorum*, ed. a 1-a, 23 febr. 2013. Bălți, 2013, pp. 68-79.
5. ȘUBĂ, Șerban. Valorile perene ale bibliografiei și cerințele societății informaționale. In: *Buletin ABIR* [on-line]. 1999, vol. 10, nr. 4, pp. 12-15 [citat 06 febr. 2015]. Disponibil: <http://abr.org.ro/www.abr.org.ro/BD%20full%20text%20Buletin%20ABIR/121.pdf>.
6. ПЛОТОВА, Валентина. Краеведческая библиография – ключ к раскрытию книжных фондов. В: *Мир библиографии*. 2006, nr. 4, pp. 21-23. ISSN 1560-7968.